

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 5.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.5.123>

УДК 332.14:339.137:352

*Г. Б. Ніколенко,
аспірант, Уманський національний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-9316-866X>*

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО
ЕКОНОМІЧНОГО РАЙОНУ:
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ**

*G. Nikolenko,
Postgraduate student, Uman National University*

**ENSURING THE COMPETITIVENESS OF TERRITORIAL
COMMUNITIES OF THE BLACK SEA ECONOMIC REGION:
ORGANISATIONAL AND ECONOMIC MECHANISMS**

У статті досліджено теоретичні та практичні аспекти формування організаційно-економічного механізму забезпечення конкурентоспроможності територіальних громад Причорноморського економічного району України. Визначено стратегічні цілі та завдання механізму, що враховують специфічні особливості приморського розташування району. Запропоновано систему взаємопов'язаних організаційних та економічних елементів механізму забезпечення

конкурентоспроможності громад Причорноморського економічного району України. До організаційних елементів рекомендовано віднести: місцеве самоврядування; координаційну раду з питань розвитку територіальних громад Причорноморського району; центри підтримки інвестицій та розвитку підприємництва; проєктні офіси з питань залучення грантового фінансування; раду стейкхолдерів регіонального розвитку, а до економічних – систему фінансово-бюджетного забезпечення конкурентоспроможності громад; механізм державно-приватного партнерства; регіональні інвестиційні фонди розвитку громад; систему податкових стимулів для пріоритетних видів діяльності; фонди муніципального розвитку. Систематизовано інструменти реалізації запропонованого механізму за правовими, фінансово-економічними, організаційно-управлінськими та інформаційними групами. Обґрунтовано, що впровадження розробленого механізму сприятиме системному підвищенню конкурентних позицій громад району через координацію зусиль зацікавлених сторін та ефективне використання наявного потенціалу приморських територій.

The theoretical and practical aspects of forming an organizational and economic mechanism to ensure the competitiveness of territorial communities in the Black Sea economic region of Ukraine are explored in the article. The relevance of enhancing the competitiveness of coastal communities in the context of power decentralization is substantiated. The strategic goals and objectives of the mechanism, which consider the specific features of the region's coastal location, are defined. The system of interconnected organizational and economic elements of the mechanism for ensuring community competitiveness is proposed. The organizational elements are identified as: effective local self-government, a coordination council for community development, investment support and business development centers, project offices for grant funding, and a council of regional development stakeholders. Economic elements are presented by: a system of financial and budgetary support for community competitiveness, public-private

partnership mechanisms, regional investment funds for community development, a system of tax incentives for priority activities, and municipal development funds. The implementation tools of the proposed mechanism are systematized into legal, financial-economic, organizational-managerial, and informational groups. It is substantiated that the implementation of the developed mechanism will contribute to a systematic enhancement of the competitive positions of the region's communities through coordinated efforts of stakeholders and effective utilization of the existing potential of coastal territories. It is emphasized that the specific geographical and economic conditions of the Black Sea region require tailored approaches to community development, focusing on maritime economic complex, tourism, logistics infrastructure, and cross-border cooperation. A comprehensive framework for addressing contemporary challenges of territorial communities in the context of decentralization reform is provided by the mechanism, while the unique advantages of the coastal location for sustainable socio-economic development and improved quality of life for residents are leveraged.

Ключові слова: *територіальна громада, Причорноморський економічний район, конкурентоспроможність, організаційно-економічний механізм, децентралізація, місцеве самоврядування, приморські території.*

Keywords: *territorial community, Black Sea economic region, competitiveness, organizational and economic mechanism, decentralization, local self-government, coastal areas.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Запроваджена у 2015 році реформа місцевого самоврядування й територіальної організації влади на основі децентралізації відкрила нові перспективи розвитку для територіальних громад [1, с. 4]. За сучасних умов децентралізації особливо актуальним стає розробка дієвих механізмів підвищення конкурентоспроможності громад, зокрема у регіонах з особливими

географічними та економічними умовами. Причорноморський економічний район України має виняткові переваги завдяки прибережному розташуванню, що вимагає розробки спеціальних організаційних та економічних заходів. Ці заходи мають бути спрямовані на посилення конкурентоспроможності місцевих громад району для забезпечення їх сталого соціально-економічного розвитку, покращення рівня життя населення та зміцнення їхніх позицій у міжрегіональній та міжнародній співпраці.

Актуальність питання підвищення конкурентоспроможності територіальних громад Причорноморського економічного району обґрунтовується трансформацією системи управління в результаті децентралізації, посиленням міжрегіональної конкуренції за ресурси [2], стратегічним значенням регіону з точки зору національної безпеки, євроінтеграційними перспективами [3, с. 126], необхідністю модернізації традиційних галузей та впровадження інновацій, а також демографічними проблемами, що в комплексі визначає потребу розробки ефективних механізмів забезпечення конкурентних позицій громад для досягнення високої конкурентоздатності району.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика конкурентоспроможності територіальних громад, особливо в контексті децентралізації влади, є предметом активних наукових досліджень українських вчених. Проблеми формування організаційно-економічних механізмів забезпечення розвитку територій на конкурентних засадах в умовах децентралізації знайшли відображення в наукових працях О. Бобровської [4; 5], Г. В. Джегур [6], А. І. Ковальова, Т. С. Корольової [7], І. М. Мацюка [9], Д. С. Режка [10], Д. В. Тітова [11], Н. В. Трусової [12] та ін. Вчені наголошують на необхідності комплексного підходу до формування таких механізмів із урахуванням регіональної специфіки та особливостей соціально-економічного розвитку територій.

Особливий інтерес представляють дослідження, присвячені Причорноморському економічному району України, зокрема роботи

Д. В. Ковальова [2], Т. В. Князева [8], У. Л. Сторожилова [3], М. М. Петрушенко, Н. І. Хумарової [13], які аналізують потенціал та перспективи розвитку приморських територій, визначають стратегічні напрями їх економічного зростання з урахуванням європейської інтеграції.

Аналіз наукових праць з питань конкурентоспроможності територіальних громад, у тому числі Причорноморського економічного району, дозволяє виявити, що, незважаючи на значну кількість досліджень з окремих аспектів проблеми, питання розробки комплексного організаційно-економічного механізму забезпечення конкурентоспроможності територіальних громад цього району з урахуванням специфіки приморського розташування та в умовах децентралізації влади залишається недостатньо дослідженим і потребує подальшого наукового обґрунтування.

Мета статті полягає у розробці та обґрунтуванні організаційно-економічного механізму забезпечення конкурентоспроможності територіальних громад Причорноморського економічного району з урахуванням особливостей приморського розташування та сучасних умов децентралізації влади.

Виклад основного матеріалу дослідження. Потреба розробки організаційно-економічного механізму забезпечення конкурентоспроможності територіальних громад Причорноморського економічного району постає з низки об'єктивних причин та викликів, які визначають актуальність комплексного підходу до вирішення проблем регіонального розвитку. Процеси децентралізації створюють новий формат адміністративно-територіального устрою, що потребує адаптації управлінських систем до нових умов функціонування громад з розширеними повноваженнями та відповідальністю. Загострення міжрегіональної конкуренції за людські, інвестиційні, інформаційні та інші ресурси вимагає від територіальних громад посилення власної привабливості та конкурентних переваг.

Специфіка приморського розташування надає особливі можливості, але водночас створює унікальні виклики, що потребують спеціалізованих підходів до управління розвитком територій. Наявність значних природних ресурсів за недостатньої ефективності їх використання зумовлює потребу вдосконалення механізмів ресурсного управління. Транскордонний потенціал співробітництва потребує системних механізмів реалізації для підвищення конкурентних позицій громад на міжнародному рівні. Фінансова обмеженість місцевих бюджетів вимагає розробки інноваційних інструментів залучення додаткових ресурсів та ефективного використання наявного фінансового потенціалу.

Слабка інституційна спроможність більшості територіальних громад потребує формування дієвих управлінських механізмів та розвитку людського капіталу, а низький рівень координації зусиль різних стейкхолдерів (влади, бізнесу, громадськості, науково-освітніх установ) у вирішенні спільних проблем регіонального розвитку лише посилює необхідність системного підходу. Таким чином, розробка організаційно-економічного механізму забезпечення конкурентоспроможності територіальних громад Причорноморського економічного району дозволить системно та комплексно підійти до вирішення проблем регіонального розвитку, посилити конкурентні позиції громад та забезпечити стійке економічне зростання регіону з урахуванням його унікальних особливостей.

Відповідно до цього, організаційно-економічний механізм забезпечення конкурентоспроможності територіальних громад Причорноморського району потребує реалізації таких стратегічних цілей:

- посилення економічного потенціалу громад району;
- оптимізації системи управління ресурсами та активами громад;
- формування сприятливого інвестиційного клімату;
- розвитку транспортно-логістичної інфраструктури з урахуванням приморського розташування;

- диверсифікації економіки громад з акцентом на морегосподарський комплекс та впровадження інноваційних та високотехнологічних видів діяльності, орієнтованих на стале виробництво;

- розвитку людського капіталу регіону як рушійної сили соціально-економічних трансформацій.

Завдання такого механізму полягають у: підвищенні фінансової спроможності громад; розробці та впровадженні інноваційних підходів до місцевого управління; стимулюванні розвитку малого та середнього підприємництва; створенні умов для залучення інвестицій; формуванні ефективної системи використання природних ресурсів; розвиток туристично-рекреаційного потенціалу узбережжя; модернізації портової інфраструктури та підвищення її ефективності; розвитку людського капіталу; впровадженні енергоефективних технологій та розвитку альтернативної енергетики; забезпечення збалансованого екологічного зростання приморських територій; посилення міжмуніципального співробітництва та інтеграційних процесів; розвиток державно-приватного партнерства.

Запропонований механізм включає низку взаємопов'язаних елементів. До організаційних елементів належать: місцеве самоврядування; координаційна рада з питань розвитку територіальних громад Причорноморського району; центри підтримки інвестицій та розвитку підприємництва; проєктні офіси з питань залучення грантового фінансування; рада стейкхолдерів регіонального розвитку (табл. 1).

Таблиця 1. Організаційні елементи механізму забезпечення конкурентоспроможності територіальних громад Причорноморського економічного району

Елементи	Характеристика
Місцеве самоврядування	Ефективна система місцевого самоврядування виступає фундаментальним елементом забезпечення конкурентоспроможності територіальних громад і передбачає: - впровадження інноваційних моделей управління громадами з використанням елементів електронного врядування; - розвиток інституційної спроможності органів місцевого самоврядування через професіоналізацію кадрів і впровадження сучасних управлінських практик; - створення ефективної системи стратегічного планування та управління на рівні громад; - налагодження партисипативної моделі управління з активним залученням мешканців до прийняття рішень; - формування міжмуніципальних об'єднань для вирішення спільних проблем прибережних територій; - впровадження інтегрованого планування просторового розвитку з урахуванням специфіки прибережних територій.
Координаційна рада з питань розвитку територіальних громад Причорноморського району	Це колегіальний орган, що забезпечує узгодження політики розвитку громад на регіональному рівні. До її функцій належать: - стратегічне планування розвитку територіальних громад з урахуванням регіональних особливостей приморських територій; - координація діяльності громад щодо спільних проєктів розвитку інфраструктури; - узгодження планів використання прибережних ресурсів та морегосподарського комплексу; - моніторинг конкурентоспроможності територіальних громад регіону; - посилення транскордонного співробітництва; - розробка рекомендацій щодо вдосконалення регіональної політики.
Центри підтримки інвестицій та розвитку підприємництва	Створюються у територіальних громадах для стимулювання економічної активності та залучення інвестицій, а їх діяльність передбачає: - надання консультаційних послуг підприємцям щодо започаткування та ведення бізнесу; - сприяння у пошуку інвесторів та підготовці інвестиційних пропозицій; - організацію навчальних програм з підприємництва для місцевого населення; - сприяння експортній діяльності місцевих підприємств.
Проектні офіси з питань залучення грантового фінансування	Спеціалізовані підрозділи у структурі органів місцевого самоврядування, що займаються: - моніторингом грантових можливостей від національних та міжнародних донорів; - розробкою та написанням проєктних заявок; - управлінням грантовими проєктами; - навчанням представників громад методам проєктного менеджменту; - налагодженням партнерських відносин з міжнародними організаціями та фондами.
Рада стейкхолдерів регіонального розвитку	Платформа для діалогу між усіма зацікавленими сторонами розвитку регіону, що забезпечує: - залучення бізнесу, громадського сектору, наукових установ до процесів стратегічного планування; - збалансування інтересів різних груп стейкхолдерів у процесі регіонального розвитку; - створення мереж співпраці між різними секторами економіки та суспільства; - громадський контроль за реалізацією стратегій розвитку територіальних громад.

Джерело: сформовано автором самостійно.

Економічні елементи механізму представлені: системою фінансово-бюджетного забезпечення конкурентоспроможності громад; механізмами державно-приватного партнерства; регіональними інвестиційними фондами розвитку громад; системою податкових стимулів для пріоритетних видів діяльності; фондами муніципального розвитку (табл. 2).

Для ефективної реалізації запропонованого механізму вважаємо за потрібне запровадити комплекс інструментів, які можна об'єднати у чотири основні групи:

1. Правові інструменти: законодавчі нормативно-правові акти; нормативно-правові акти органів місцевого самоврядування; програми розвитку територіальних громад; стратегії смарт-спеціалізації регіонів; угоди про міжмуніципальне співробітництво.

2. Фінансово-економічні інструменти: місцеві цільові програми розвитку; місцеві бюджети та система оподаткування [4, с. 275]; пільгове кредитування пріоритетних проєктів; інвестиційні паспорти громад; механізми компенсації відсоткових ставок; гранти на розвиток громадських ініціатив; бюджети участі тощо.

3. Організаційно-управлінські інструменти: оцінювання конкурентоспроможності на основі запропонованої методики та система її моніторингу; планування на основі SWOT-аналізу громад; бенчмаркінг успішних практик розвитку територіальних громад [7, с. 67]; цифрова трансформація послуг; маркетингова стратегія просування територій; системи HR-брендингу.

4. Інформаційні інструменти: цифрові платформи взаємодії; інвестиційні портали; ГІС-системи з управління ресурсами території; системи електронного врядування; аналітичні центри.

Таблиця 2. Економічні елементи механізму забезпечення конкурентоспроможності територіальних громад Причорноморського економічного району

Елементи	Характеристика
Система фінансово-бюджетного забезпечення конкурентоспроможності громад	Комплекс фінансових інструментів, що передбачає: - оптимізацію розподілу бюджетних коштів з урахуванням пріоритетів підвищення конкурентоспроможності; - впровадження програмно-цільового методу формування місцевих бюджетів; - механізми міжбюджетних трансфертів для вирівнювання фіскальних можливостей громад; - інструменти середньострокового бюджетного планування розвитку громад; - забезпечення прозорості та ефективності використання бюджетних коштів.
Механізми державно-приватного партнерства	Інструменти залучення приватного капіталу до розвитку інфраструктури та надання послуг у громадах, що включають: - концесійні угоди на об'єкти інфраструктури, особливо в портовій галузі та туристичній сфері; - спільні проекти з розвитку рекреаційних зон; - створення індустріальних парків та інноваційних кластерів; - розбудову логістичної інфраструктури з урахуванням приморського розташування; - залучення приватного сектору до модернізації комунальних підприємств; - створення центрів розвитку людського капіталу.
Регіональні інвестиційні фонди розвитку громад	Фінансові інституції, що забезпечують: - акумуляцію коштів для фінансування пріоритетних проектів розвитку громад; - надання пільгових кредитів для реалізації інвестиційних проектів; - співфінансування інфраструктурних проектів; - фінансову підтримку інноваційних стартапів; - створення фінансових інструментів для підтримки підприємства та розвитку людського капіталу.
Система податкових стимулів для пріоритетних видів діяльності	Комплекс фіскальних інструментів, спрямованих на: - надання пільг з місцевих податків для пріоритетних галузей (сільське господарство, туризм, переробна промисловість, екологічне виробництво); - диференціацію ставок податків залежно від соціальної та екологічної відповідальності бізнесу; - запровадження спеціальних режимів оподаткування для підприємств, що створюють нові робочі місця, сприяють навчанню та перепрофілюванню робочої сили; - стимулювання інвестицій у відновлювану енергетику та екологічні проекти; - податкові канікули для стартапів та інноваційних підприємств.
Фонди муніципального розвитку	Спеціалізовані фонди, створені на рівні територіальних громад для: - фінансування проектів благоустрою населених пунктів; - підтримки малого та середнього бізнесу; - фінансування енергоефективних проектів; - реалізації соціальних ініціатив; - підтримки громадських проектів через механізми партисипативного бюджетування.

Джерело: сформовано автором самостійно.

Схематично запропонований механізм представлено на рис. 1.

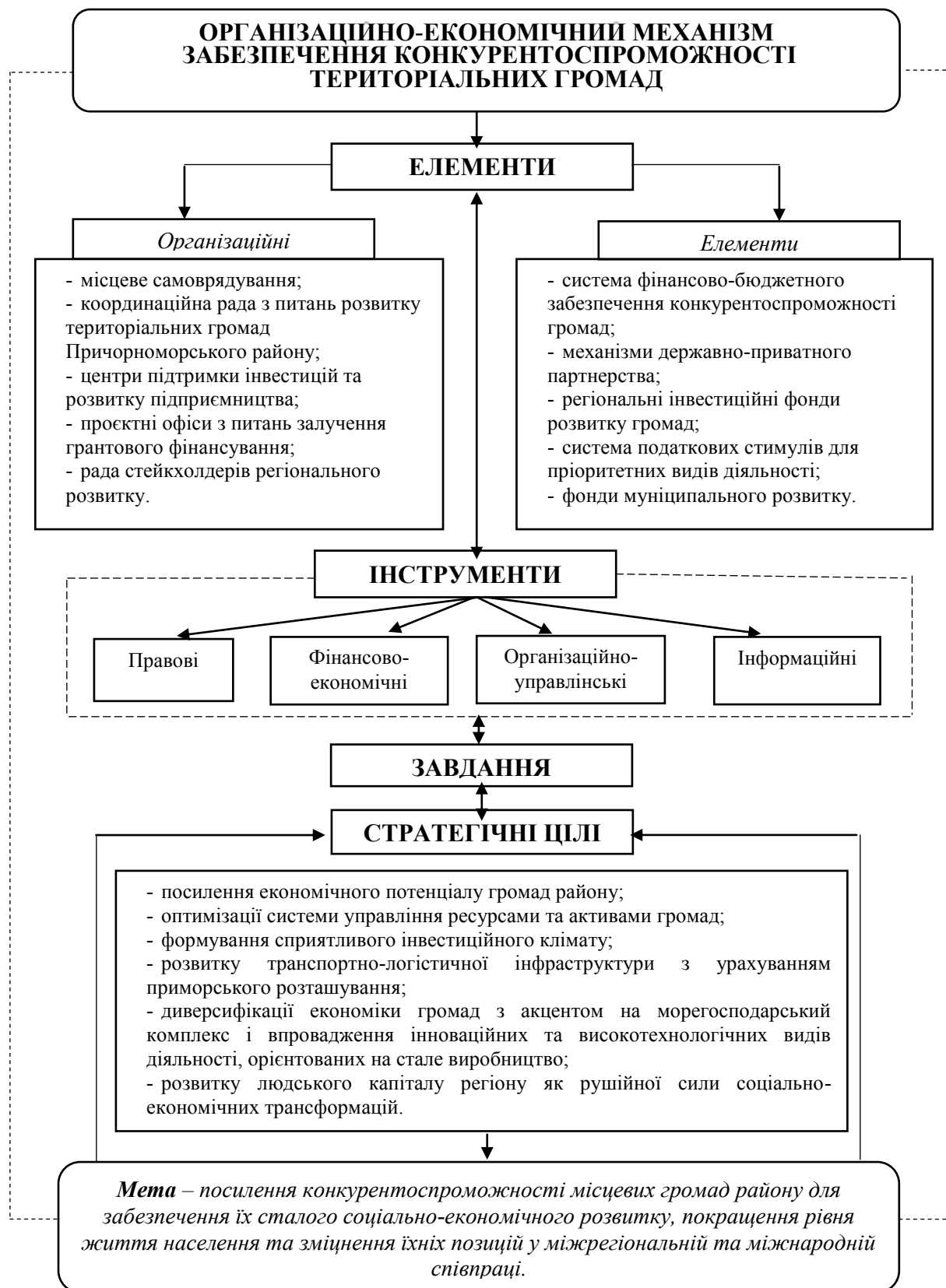

Рис. 1. Організаційно-економічний механізм забезпечення конкурентоспроможності територіальних громад Причорноморського економічного району

Джерело: сформовано автором самостійно.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Таким чином, запропонований організаційно-економічний механізм забезпечення конкурентоспроможності територіальних громад Причорноморського економічного району враховує специфіку приморських територій та інтегрує сучасні підходи до управління місцевим розвитком. Його впровадження сприятиме системному підвищенню конкурентних позицій громад регіону через координацію зусиль усіх зацікавлених сторін та ефективне використання наявного потенціалу. Перспективи подальших наукових пошуків полягають у проведенні аналізу стану та перспектив удосконалення фінансово-бюджетної системи як основного економічного елемента забезпечення конкурентоспроможності громад.

Література

1. Про Державну стратегію регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 08.04.2025)

2. Ковальов Д. В. Стан та особливості використання природно-ресурсного потенціалу сільських територій причорноморського регіону. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7907> (дата звернення: 10.04.2025).

3. Сторожилова У. Л. Розвиток Причорноморського економічного району в контексті публічного управління та європейської інтеграції. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 21. С. 125–131.

4. Потенціал розвитку територій: методологічні засади формування і нарощення : монографія / О. Ю. Бобровська, Т. А. Крушельницька, М. А. Латинін та ін. / за заг. ред. О. Ю. Бобровської. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 362 с.

5. Бобровська О. Механізм системного управління процесами розвитку територій регіонів: концептуалізація конструювання і побудови. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2017. Вип. 2(33). С. 48–55.

6. Джегур Г. В., Стілл А. В. Особливості публічного управління соціально-економічним розвитком громад в умовах сучасних викликів. *Публічне урядування*, 2025. №4 (41). С. 13–26.

7. Інструментарій місцевого економічного розвитку: теорія, методологія, практика: монографія / А. І. Ковальов та ін. / за заг. ред. А. І. Ковальова. Київ: ФОП Гуляєва В. М., 2021. 413 с.

8. Князева Т. В., Богомол К. С. Розвиток Причорноморського економічного регіону в контексті міжнародних економічних відносин з країнами Євросоюзу та Азії. *Причорноморські студії*. 2020. № 53. С. 15–19.

9. Мацюк І. М. Організація управління розвитком територій в умовах євроінтеграційних процесів та війни в Україні. *Галицький економічний вісник. Серія «Економіка»*. 2024. Том 88. № 3. С. 30–40.

10. Режко Д. С. Формування організаційно-економічного механізму розвитку територіальних громад в умовах економічної невизначеності. *Ефективна економіка*. № 8. 2024. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/4513/4548> (дата звернення: 12.04.2025)

11. Тітов Д. В. Організаційно-економічного механізм розвитку сільських територіальних громад: проблеми та напрями вдосконалення. *Ефективна економіка*. 2021. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9264> (дата звернення: 12.04.2025).

12. Трусова Н. В., Колокольчикова І. В., Полегенька М. А. Організаційно-економічний механізм розвитку сільських територіальних громад: внутрішня інтеграція та фінансова спроможність. *Ефективна економіка*. 2022. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10021> (дата звернення: 10.04.2025).

13. Хумарова Н. І., Петрушенко М. М., Прокопюк А. Інноваційне моделювання антропоєкосистеми в умовах Industry 4.0 на прикладі Причорноморського економічного району. *Економічні інновації*. 2020. Том 22. Вип. 3 (76). С. 137–149.

References:

1. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020) Resolution “On the State Strategy for Regional Development for 2021-2027”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (Accessed 08 April 2025).

2. Koval’ov, D. V. (2020), “The state and features of the use of the natural resource potential of rural areas of the Black Sea region”, *Efektivna ekonomika*. vol. 5, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7907> (Accessed 10 April 2025).

3. Storozhylova, U. L. (2017), “Development of the Black Sea Economic Region in the context of public administration and European integration. Black Sea Economic Studies”, *Prychornomors’ki ekonomichni studii*, vol. 21, pp. 125–131.

4. Bobrovs’ka, O. Yu. (2017), *Potentsial rozvytku terytorij: metodolohichni zasady formuvannia i naroschennia* [The potential of territories’ development: methodological principles of formation and increase], DRIDU NADU, Dnipro, Ukraine.

5. Bobrovs’ka, O. (2017), “Mechanism of systematic management of the processes of development of territories of regions: conceptualisation of design and construction”, *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*, vol. 2(33), pp. 48–55.

6. Dzhehur, H. V. and Still, A. V. (2025), “The features of public administration of socio-economic development of communities in the context of modern challenges”, *Publichne uriaduvannia*, vol. 4 (41), pp. 13–26.

7. Koval’ov, A. I. (2021), *Instrumentarij mistsevoho ekonomichnoho rozvytku: teoriia, metodolohiia, praktyka* [The instrumentarium of local economic

development: theory, methodology, practice], FOP Hulciaeva V. M., Kyiv, Ukraine.

8. Kniazieva, T. V. and Bohomol, K. S. (2020), "The Development of the Black Sea Economic Region in the Context of International Economic Relations with the Countries of the European Union and Asia", *Prychornomor'ski studii*, vol. 53, pp. 15–19.

9. Matsiuk, I. M. (2024), "The organisation of territorial development management in the context of European integration processes and the war in Ukraine", *Halyts'kyj ekonomichnyj visnyk. Seriia «Ekonomika»*, vol. 88, no. 3, pp. 30–40.

10. Rezhko, D. S. (2024), "The formation of an organisational and economic mechanism for the development of territorial communities in conditions of economic uncertainty", *Efektivna ekonomika*, vol. 8, available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/4513/4548> (Accessed 12 April 2025).

11. Titov, D. V. (2021), "Organizational and economic mechanism of development of rural territorial communities: problems and areas for improvement", *Efektivna ekonomika*, vol. 9, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9264> (Accessed 12 April 2025).

12. Trusova, N. V., Kolokol'chykova, I. V. and Polehen'ka M. A. (2022), "The Organisational and Economic Mechanism for the Development of Rural Territorial Communities: Internal Integration and Financial Capacity", *Efektivna ekonomika*, vol. 2, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10021> (Accessed 10 April 2025).

13. Khumarova, N. I., Petrushenko, M. M. and Prokopiuk, A. (2020), "The innovative modelling of the anthropoecosystem in the conditions of Industry 4.0 on the example of the Black Sea Economic Region", *Ekonomichni innovatsii*, vol. 22, no. 3 (76), pp. 137–149.

Стаття надійшла до редакції 14.05.2025 р.